

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 5. Multis evagationibus humanam mentem subjectam esse. Omnes evagationes è septem fontibus oriri: à curis & solitudinibus, à magna negotiorum mole, ab otio, à superfluis colloquiis, ab animi ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

licentia, vel præcipiti Psalmorum pronuntiatione, vel tardo ad chorum accessu, vel immoderata risu petulantia, vel stulta, ac puerili loquacitate. Sunt igitur duo singularia attentionis adjuvamenta, ante orationem præparare animam suam, & in ipsa oratione omnem evagationis occasionem evitare. Sed de evagationibus, & earum causis, atque remediis seorsim tractandum est.

S. V.

Multis evagationibus humanam mentem subjectam esse. Omnes evagationes è septem fontibus oriri: à curis, & sollicitudinibus, à magna negotiorum mole, ab otio, à superfluis colloquiis, ab animi perturbationibus, à sensuum exteriorum libertate, & ab instabilitate imaginationis.

1. **N**Orunt omnes, qui orant, quantis evagationibus subjecta sit mens humana non volens, quantas patiat vel invita difficultates, & ne putes ad pusillos duntaxat, & imbecilles in spiritu hoc vitium pertinere, audi magnum sanctitatis fastigium, audi eximium Dei cultorem Augustinum m. Verè dicam, ait tanquam homo in hominibus, & ex hominibus: attendat quisque, & videat, quanta agantur in corde humano, quemadmodum ipsæ plerumque orationes impediuntur vagis cogitationibus, ita ut vix stet cor ad Deum suum, & vult se tenere, ut ster, & quodammodo fugit à se, nec invenit cancellos, quibus se includat, aut obices quosdam, quibus retineat avolationes suas, & vagos quosdam motus, & stet jucundari à Deo suo. Vix est ut occurrat stabilis oratio inter multas orationes. Diceret unusquisque sibi contingere, & alteri non contingere, nisi inveniremus in scripturis Dei David orantem, & dicentem, *n Quoniam inveni Domine cor meum, ut orarem ad te.* Invenire se dixit cor suum, quasi soleret ab eo fugere, & ille se qui quasi fugitivum, & non posse comprehendere, & clamare ad Dominum, *Quoniam cor meum dereliquit me.* Clamat quidem Dominus per Prophetam o, *Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: & alibi p, omni custodia serva cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit.* Ego

m *August. in Psalm. 75. n 2 Reg. 7: 27. o Isai. 1: 16. p Prov. 4: 25.*

verò vicissim cum Psalmista clamabo q, *Corum mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis:* quia nisi Dominus custodierit nos, frustra nos ipsi ad nostri custodiam vigilamus. Sunt autem evagationum variae origines, varii fontes, & rivuli, mare magnum, & spatiosum continua accessione componentes, in quo reptilia perambulant, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis.

2. Primus fons è curis, & sollicitudinibus oritur. Nimia enim anxietas ad res, & studia, & occupationes externas, cum quis incipit orare, illico suggerit expedienda negotia, componendas lites, fruges comparandas, conscribendas epistolas, pecuniam exigendam, curandam suppellestem, & alia ejusdem generis infinita. His curis maximè exæstuant, qui voluntatem suam divinæ non conformant, nec satis in eo confidunt omnem sollicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de nobis. Christus Jesus apud Matthæum superfluum temporalium curam multis argumentis prohibet, tandemque concludit: *r Nolite ergò solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Idem ingerens Apostolus, *Nihil, inquit, solliciti sitis, sed in omni oratione petitiones vestrae innotescant apud Deum, Dominus propè est.* Olim Israëlitis præceperat Deus, ut ter in anno orationis causa Sanctuarium adirent, & ne sollicitudo rei familiaris eos ab oratione diverteret, omnem securitatem tempore absentia promissit dicens, *r Nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.* Rectè S. Nilus u: Non poteris orare purè rebus, ac negotiis terrenis implicatus, & assiduus curis onustus, quia oratio est depositio cogitationum. Quod autem divitiæ, & mundi facultates distrahant cor, mentemque perturbent, & anxiam reddant, his verbis eleganter edisserit venustissimus Poëta Cornelius Gallus:

*Quid mihi divitiæ, quarum si demeris usum,
Quamvis largus opum, semper egenus ero?
Imò etiam poena est partis incumbere rebus,
Quas cum possideas, est violare nefas.
Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas
Captat, & appositis abstinet ora cibis.
Efficior custos rerum magis ipse mearum,
Conservans aliis quæ perire mihi.*

Sicut

q *Psalm. 50. r Matth. 6: 31. s Philip. 4: 6. t Exod. 34: 29. u Nilus de orat. cap. 65.*

*Sicut in auricomis pendentia plurimus hostis
Pervigil observat non sua poma draco.
Hinc me sollicitum torquent super omnia curæ,
Hinc requies animo non datur ulla meo.*

3. Altera distractionum origo priori similis est, magna scilicet negotiorum moles. Sunt enim quidam magni ardeliones, qui non nisi terram, & carnem sapiunt, & quasi gigantes sub pondere negotiorum gementes, vel non orant omnino, vel tumultuaria celeritate suos Psalmos deglutientes corpore in templo, mente in foro sunt, quibus illud profectò convenit, quod scriptum est, *labor laborum ipsorum operiet eos*. Hi tales ab hac voragine difficillimè emergent, nisi quotidie clament ad Dominum x, *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam, infixus sum in limo profundi & non est substantia: Nisi inquam illud sedulo cogitent, y Quid prodest homini, si univèrsam mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? aut cur turbamur erga plurima, quando unum est necessarium? Mundus transit, & concupiscentia ejus, atque ita rebus transitoriis incumbendum est, ne beata æternitas amittatur.*

4. Tertius è contrario fons otium est. Nam dum dormit agricola, inimicus homo superfeminat zizania, & viæ nihil operantium replentur spinis. Otiositas mater nugarum est, noverca virtutum, sentina malorum, rubigo sapientiæ, summa mentis malitia, vivi hominis sepultura. Profiliunt ab hac peste cum tædio spiritualium bonorum carnalia desideria, dicente scriptura z, *Desideria occidunt pigrum: quæ mala si versemus in animo, cum à precibus vacamus, quando mens ad orationis studium se postea erexit, earum rerum imagines reverberata patitur, ut benè notat Gregorius a, quibus libenter prius otiosa premebatur.*

5. Quartus fons è superfluis colloquiis, & vanis confabulationibus emanat. Quam rem venerabilis Beda b præclare edisserens ait: *Multum juvat orationis puritatem, si in omni loco vel tempore nos ab actibus temperemus illicitis, si semper ab otiosis sermocinationibus auditum pariter castigemus, & linguam. Quæcunque enim sapius agere, loqui, vel audire solemus, eadem necesse est sapius ad animum quasi soli-*

x Psalm. 139. Psalm. 68. y Matth. 16: 26. z Prov. 21: 23. a Greg. l. 10. mor. c. 11. b Beda de templo Salomon.

ram, propriamque recurrant ad sedem, & sicut volutabra fues palustria, columbæ limpida folent frequentare fluentia, ita cogitationes immundæ impuram mentem perturbant, castam verò spirituales sanctificant. Eleganter Poëta: c

*Crimen amare jocos, crimen convivia, cantus.
O miseri quorum gaudia crimen habent.*

6. Quintum fontem longè, lateque diffusum animi perturbationes parturiunt. Amor enim, ira, odium, & reliquæ affectiones rationis solem obumbrant, oculum mentis obcæcant, intelligentiæ lumen obscurant, distrahunt animum, dilacerant cor, & deprimunt sensum multa cogitantem. Sicut Sol obscuro nubium velamine circumseptus lucis suæ radios non spargit, ita mens perturbationum caligine confusa veræ lucis splendore nequit in oratione perfundi. Et sicut non potest currere, ait S. Nilus d, qui ligatus est, ita mens quæ perturbationibus servit locum spiritualis orationis videre non potest: trahitur enim, & huc atque illuc à perturbatis cogitationibus agitur. Si vis igitur puram offerre orationem, prius excute mentem tuam, ut sanctissimus Abbas Isaïas e docet, atque ita constitue, ut si dixeris, *Miserere mei*, ipse quoque precantis te miserearis: si dixeris, *Ignosce mihi*, tu item inimicis ignoscas tuis: si dixeris, *Ne reminiscaris delicta mea*, nec tu proximi tui delicta recorderis. Hæc nisi præstiteris, frustra precaris.

7. Sextus fons è sensuum exteriorum libertate nascitur, itemque ex vana, & puerili scurrilitate. Vulgaris parœmia est, *Incustoditum captat ovile lupus*, ita mentem non custoditam per apertas sensuum fenestras expugnat dæmon. Nullus autem sensus est, per quem citius intret mors, quam per oculos. *Oculus meus*, ait Propheta f, *deprædatus est animam meam: & quidam profanus g, oculi sunt tota nostra luxuria, hi nos in omnia quotidie vitia præcipitant, mirantur, adamant, concupiscunt. Rectè Propertius: h*

*Qui videt is peccat, qui te non viderit ergo
Non cupiet, facti crimina lumen habet.*

Propterea Græci eodem modo pupillam, & virginem nominarunt. *Kæces* enim & virgines & pupillæ sunt, ut pupulæ apud Latinos.

Atque

c Corn. Gallul. d Nilus de orat. cap. 66. e Isaïas Abb. orat. 18: f Thren. 3: 51. g Quintilian. declam. 2. h Propert. lib. 4. eleg. 35.

Atque huc respexit Demosthenes apud Plutarchum initio opusculi de vitioso pudore, cum dixit impudentem scorta in oculis habere non virgines sive *κίερα*. Ideo virgines, inquit Cæsarⁱ, esse debent oculorum populæ, quæ idem cum virginibus nominis ornamentum sortitæ sunt. Joannes quoque cognomento Jejunator *κ*, cujus est Homilia quædam Chrysofomo peperam attributa, Pupilla, ait, vocatur oculus, ut sicut ille duabus palpebris velut in quodam conclavi clausus est, ita & virgo permaneat. Nihil autem frequentius legitur apud Ethnicos scriptores *l*, quam per oculos ad cor introire omnes improbas cupiditates. Elias locuturus cum Deo vultum suum operuit pallio, ut clausis exterioribus oculis internum Dei lumen clarius possit intueri. Præcorum item Patrum dictum solemnè erat oportere orantem cæcum esse, & mutum, & surdum: ut nihil scilicet videat, loquatur, vel audiat, quod orationis studium interrumpere possit.

8. Septimus tandem fons à nobis ipsis etiam non volentibus, & plerumque resistentibus erumpit, ex varia nimirum, & instabili vi imaginationis, quæ nunquam in eodem statu permanens variis discursibus per infinita vagatur. Hanc ego soleo mulieri meretrici comparare, quæ in Proverbiis à Salomone describitur *m garrula, vaga, quieti impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians*. Richardus Victorinus^u eam Balæ assimilat, quæ fuit ancilla Rachelis. Imaginatio, inquit, cum tanta importunitate in auribus cordis perstrepat, quatenus ejus clamorem ipsa Rachel vix, vel omnino cohibere non possit. Hinc est quod sæpè, dum psallimus, vel oramus, phantasias cogitationum, vel quælibet imagines rerum ab oculis cordis amovere volumus, nec valemus. Quoniam ergo hujusmodi perstreptentium cogitationum tumultus quotidie etiam inviti patimur, qualis vel quanta sit Balæ garrulitas quotidiano experimento docemur. Quæcumque enim visa vel audita quandoque, quæ ipsi gessimus vel diximus, ad memoriam revocat, & quæ ipsa jam enarrando explicave-

ⁱ Cæsar. dial. 3. de fide interrog. 1. o. k Hom. 22. ad pop. Antioch. l Apulejus lib. 10. Heliodor. lib. 3. Longus sophista lib. 1. de Pæmènic. Theophyl. Simocatta epist. 36. Aristænat. l. 1. est. Phædrus fab. 63. ^u alii apud Cæsar. Barth. in Notis ad Claudian. n. m. Prov. 7. 10. n Rich. lib. de præp. anim. ad cen. empl. p. 1. cap. 6.

rat, eadem iterum, atque iterum replicare non cessat. Sic Richardus. Quis autem valeat innumeros imaginationis motus, quos quisque omni momento sentit, explicare? omni enim mobili mobilior irrequieta pernicitate in varias partes distracta circumvolvitur: ducitur à vanitate in vanitatem, nunc cum mente concordans, mox ab illa resiliens. Quidquid illi occurrit, sive bonum, sive malum, sine differentia discretionis amplectitur, & quia spiritualia non curat, in amore terrestrium occupatur. Omnia transcurrit, & circumvolat, & dicto citius nunc in cælos evolat, nunc in abyssis est, nunc ultra oceanum pergit, nunc orientem, & occidentem perlustrat. Variat rerum imagines, fingit species, vices alternat, ædificat nova, destruit vetera, destructa reparat, innovat amissa, mutat quadrata rotundis. Quam ridicula ejus monstruositas est? Nunc præliantes milites repræsentat, nunc venatores rubicunantes, nunc fabros tractantes quæ sua sunt, nunc mercatores marinis undis agitato, nunc eosdem ultramarinas merces distrahentes: mox res humanas perosa ad bestias, & portentosa convertitur. Humano corpori cervicem jungit equinam, fabricat sub uno capite multa corpora, & rursus in uno corpore multa capita. Desinit leo in draconem, cervus in vitulum, miraque celeritate tam multas apparere facit formarum varietates, ut vel horæ momento quascumque Poëtæ concinnant fabulosas transformationes quasi in tabella pictas exprimat, & proponat. Sic multigenis deformata illusionibus de nihilo infinita componit & nobiliorem hominis partem stulta curiositate seductam allicit, & perturbat.

9. Hi sunt ferè omnes evagationum fontes, quos oraturi obturare & obstruere debent, ne crescentes in immensum aquæ fluctuosum efficiant mare, quod nulla valeat arte pertransiri. Vidit Ezechiel^o Propheta aquas descendentes in templum, dicitque se per eas traductum primò usque ad talos, deinde usque ad genua, postea usque ad renes, tandem intumuerunt aquæ in modum torrentis, qui non potest transvadari. Templum Dei sumus nos, porò aquæ evagationes sunt, si eis in principio non obviamus, vae nobis, quia impetuosis vorticibus sepultos dæmonibus tradent sine ullo orationis fructu illudendos. Supra scriptæ autem evagationes, vel sunt voluntariæ, & culpabiles: vel sic divina disponente clementia, orantis mentem afficiunt, ut

^o Ezech. c. 47.

ut discamus non altum sapere, sed timere, sicut scriptum est, *Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas*: vel sunt immisiones per Angelos malos, quibus hostili fraude decipimur: vel naturaliter animo ingeruntur ob naturæ nostræ imbecillitatem sine ulla culpa, & consensu. Sed jam videamus quæ sint earum remedia, & curationes.

§. VI.

Septem evagationum remedia sigillatim enumerantur. Evagationes involuntarias nullum orationi detrimentum inferre.

Primum evagationis remedium est, cum quis se distractum animadvertit, divinæ præsentia memoriæ innovare, ipsumque imaginari oburgantem, & dicentem; *Discede à me qui operaris iniquitatem, festivitates tuas odivit anima mea, factæ sunt mihi molestæ. Ut quid cogitas malum in corde tuo? An ignoras quod se auferit spiritus à cogitationibus quæ sunt sine intellectu?* Vir admirabilis Joannes Climacus p. nil efficacius ad attentè orandum existimat quam formam rei judicij astantis assumere. Si unquam, ait, visibili judicij obnoxius fuisti, non tibi alia forma jam opus erit, quam imitari debeas, dum orationi insistis. Quod si neque reus extitisti, neque alios examinari perspexisti, vel ex infirmorum precibus, quas medicis cum secandi vel urendi sunt fundunt, hujusmodi aliquid addisce. Idem alibi q. Memoria, inquit, æterni ignis tecum singulis noctibus dormiat, tecumque evigilet, nec unquam tempore Psalmodiæ dominabitur tibi negligentia. Considera quoque Dei patientiam in tuis distractionibus tolerandis, & cave ne eum amplius irrites, sed dic ei cum Propheta r, *Quoniam tu Domine suavis, & mitis es, & multæ misericordiæ, & verax: letifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi.*

Alterum remedium est duriori investiva seipsum arguere his vel hujusmodi verbis, quibus in simili casu sanctus Paphoutius usus fuisse dicitur. Quid agis ô pretiosissima, & Deo digna anima, ut cœlestibus relictis terrenis occuperis? Væ tibi miseræ, quia sub conspectu Dei, & Angelorum ludibrium diaboli facta es fructum

orationis amittens. Viderunt te hostes, & deriserunt Sabbata tua, & plauserunt super te manibus suis. Cleanthes Assius adolescenti cuidam differens, cum sibi videretur parum attentus, rogavit an sentiret: illo affirmante, cur igitur, inquit, ego non sentio te sentire? Sic Dæmones, cum nullum attentionis signum exteriùs vident, planè sentiunt orantem non sentire.

Tertium remedium præservativum est, ante ingressum templi vel oratorii omnem cogitationum extranearum sarcinam deponere, eo modo quo Guillelmus Abbas auctor libelli de Amore Dei inter opera Bernardi utebatur. Intentiones, cogitationes, voluntates, affectiones, & omnia interiora mea venite, ascendamus in montem ubi Dominus videt, & videtur. Curæ, sollicitudines, anxietates, labores, poenæ, servitutes expectate me hic cum asino corpore isto, donec ego cum puero, ratio scilicet cum intelligentia usque illuc properantes, postquam adoraverimus, revertamur ad vos. Ad idem nos hortatur Eucherius Lugdunensis sermone in illud Evangelii, Oportet semper orare: Intraturus ædes sacras foris primum deponere graves curarum catenas, & absoluto corde absolvendus ingredi. Sanctus Adelhardus Abbas, ut narrat in ejus vita Paschasius Ratbertus, cum ad divinum intrabat officium, mox omnes cogitationes, & causas rerum temporalium ante ostium reponebat, & secum totus ingrediebatur, ut totus Deo, ac sibi adesset. Eodem remedio quidam Monachus apud Joannem Climacum gradu quarto utebatur.

Quartum signis quibusdam externis constat, quæ phantasiæ excitant & errantem in viam reducant: qualia sunt carnem unguibus stringere, digitos contorquere, pectus percutere, & dicere cum Publicano t. *Deus propitius esto mihi peccatori*: orare cum Ezechia u. *Domine vim patior responde pro me*, vel cum sancta Judith x. *Confirma me Deus in hac hora*. Juerit etiam ad lacrymas, & singultus interruptæ orationis vindices confugere, & fragilitatem suam ex viciorum multitudine prodeuntem desistere, ob eamque causam se indignum attentione, & colloquio Dei judicare: hæc enim humilitas expellit adversarium, & supremum accersit auxilium.

Quintum est certis punctis, objectis, & medita-
B b b b b d i t a
f. *Diog. Laertius lib. 7. t. Luc. 18. 13. u. Isai. 38. 14. x. Judith. 13. 9.*